

Časopis pro pěstování matematiky

Karel Drábek

Sto let od narození prof. Ing. Dr. techn. Františka Kadeřávka, DrSc.

Časopis pro pěstování matematiky, Vol. 110 (1985), No. 4, 432--434

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/118244>

Terms of use:

© Institute of Mathematics AS CR, 1985

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

- [19] O kolineačních plochách. Acta Polytechnica-Práce ČVUT v Praze, IV, 1973, 1 (Vědecká konference Praha, 12.—14. 6. 1973; výtah z referátu), 35—37.
- [20] Některé nerovnosti a úloha pro čtyřstěn v E_3 . Acta Polytechnica-Práce ČVUT v Praze, 7 (IV, 3), 1978, (II. vědecká konference ČVUT, 1975), 19—33.
- [21] Deskriptivní geometrie I. (Celostátní učebnice pro stavební fakulty, spolu s K. Drábkem a O. Setzerem). SNTL, Praha 1978, 2. nezm. vyd. 1982.
- [22] Deskriptivní geometrie II. (Celostátní učebnice pro stavební fakulty, spolu s K. Drábkem a O. Setzerem). SNTL, Praha 1979.
- [23] Využití plánu světonázorové výchovy na stavební fakultě ČVUT Praha. Knihnice odborných a vědeckých spisů VUT Brno, svazek B-90, 1980.

STO LET OD NAROZENÍ
PROF. ING. DR. TECHN. FRANTIŠKA KADEŘÁVKA, DrSc.

KAREL DRÁBEK, Praha

Před sto lety, dne 26. června 1885 se narodil v Praze významný český geometr, pedagog a velký znalec umění, profesor pražského Českého vysokého učení technického, Ing. Dr. techn. František Kadeřávek. Svému rodnému městu zůstal po celý svůj život věrný a s radostí sledoval jeho rozkvet, s bolestí v srdci rány osudu, které toto město muselo v minulosti přijmout a s pomocí svých přátel také překonat.

Jeho otec byl zručný řemeslník, vyučil se kovářem, doučl zámečnictví a truhlářství a v době, kdy se Kadeřávek narodil, pracoval na české chirurgické klinice prof. Weise a tak se mladý Kadeřávek již v předškolním věku seznámil s lékařským prostředím. Do obecné školy chodil k sv. Štěpánu (1891—96), odtud přešel na První českou reálku v Ječné ul. (1896—1903), kde se poznal s ředitelem Vincencem Jarolímekem, autorem učebnic deskriptivní geometrie pro reálky, které svým metodickým přístupem a zpracováním mohou dosud sloužit jako vzory pro dnešní učebnice. Již během těchto přípravných studií se začal zajímat o život Slovanů v tehdejší Rakousko-Uhersku a také tyto myšlenky a názory ovlivnily jeho další politickou i veřejnou činnost.

Po maturitě s vyznamenáním se zapsal od zimního semestru 1903/04 na strojní obor české vysoké školy technické, kde studoval tak dobře, že dostal prospěchové stipendium. Zároveň však poznal, jak se měřilo Čechům a jak v Praze studujícím Němcům z Říše. Na pražské technice, kde studoval až do roku 1906, vykonal první státní zkoušku (24. 10. 1905), pak v letech 1905 až 1907 studoval na filosofické fakultě Karlo-Ferdinandovy university nejen matematiku ale i mnohé humanitní předměty a po vykonání státní zkoušky z matematiky a deskriptivní geometrie, němčiny a češtiny (25. 6. 1908) získal aprobaci k vyučování na středních školách. Ještě za studii na technice četl práce prof. Pelze a na jaře 1906 zaslal do Časopisu pro pěstování matematiky a fyziky svou první práci „Zcela elementární důkaz Pelzova rozšíření Danuelinovy věty“, která se prof. Pelzovi tak líbila, že jej navrhl na asistentské místo, které obdržel od 1. 12. 1906 a tak začala jeho dráha vysokoškolského učitele. Po smrti prof. Pelze byla zřízena druhá stolice deskriptivní geometrie pod vedením nově jmenovaného profesora Vincence Jarolímka, k němuž byl František Kadeřávek převeden jako asistent, když první stolice pod vedením prof. Bedřicha Procházky, ač původně na stavebním oboru, zůstala na oboru strojního inženýrství. Podle vzoru prof. Janische z německé techniky v Praze byly jeho příčiněním zavedeny na české technice a téměř současně na filosofické fakultě „Vybrané stati z projektivní geometrie“ a „Vybrané stati z deskrip-

tivní geometrie“ pro posluchače učitelství na středních školách. Od roku 1909 suploval za onemocnělého prof. Jarolímka přednášky, zkoušel za něj nejen studenty stavebního oboru ale i v komisi pro státní zkoušky profesorů kreslení.

Na základě práce „O zvláštní ploše zborcené“ byl po příslušných rigorosních zkouškách promován na doktora technických věd (Dr. techn.) s diplomem čís. 100 a získal právo podepisovat se inženýr. Jeho disertační práce byla uveřejněna v Časopise 40, 1910/11, 21—29, 156—162 a byla posuzována prof. Jarolímekem a prof. M. N. Vaněčkem. V květnu 1912 se habilitoval pro syntetickou a deskriptivní geometrii a jako docent konal povinně přednášky až do 31. 3. 1917.

Doc. Kadeřávek jako politický podezřelý byl po vypuknutí první světové války v prosinci 1914 z trestu odveden a od 1. 7. 1915 sloužil v Chomutově u 92. pěš. pluku, již v říjnu byl však uvolněn pro přednášky na technice s povinností pomáhat v ústavu pro zmrzačené prof. Jedličky. Po návrhu na mimořádnou profesuru v roce 1916 byl po delším jednání jmenován od 1. 4. 1917 s tím, že bude navíc sám sobě asistentem.

Ještě jako asistent byl členem Pražského Sokola a mnoha dalších spolků, jako profesor byl pokladníkem Skuherského nadace pro obědy nemajetným studentům. Po vyhlášení samostatnosti přednášel v opakovacích kursech pro demobilisované vojáky a převzal také od 14. 3. 1919 přednášky na nově zřizovaném odboru lesního inženýrství. Od 1. 1. 1921 byl jmenován řádným profesorem a školním rokem 1920/21 začalo období cen za nejlepší rysy, které vyplácel z vlastní kapsy po celou dobu svého působení ve funkci profesora: Po přejmenování pražské techniky podle vydaného vysokoškolského zákona na České vysoké učení technické v Praze se současným zřízením Vysokých škol v rámci tohoto učení byly též bývalé stolice nazvány ústavy. Tehdy se stal přednostou Ústavu deskriptivní geometrie a stereotomie a tuto funkci vykonával s přerušením v době okupace až do zřízení kateder v padesátých letech.

Jeho pedagogická činnost byla velmi rozsáhlá, od školního roku 1922/23 až do roku 1939 suploval deskriptivní geometrii na Vysoké škole architektury a pozemního stavitelství, pak na Škole vysokých studií pedagogických (1923—27), pro kandidáty profesury kreslení (1920—27) a na Akademii výtvarných umění (1927—32).

Všude, kde se naskytlá příležitost, prokázal své organizační schopnosti, ať již šlo např. o oslavy Mánesovy (1920), či o převoz ostatků Henryka Sienkiewicze ze Švýcarska do Polska (1924), nebo VI. sjezd přírodovědců, lékařů a inženýrů (1928), jehož byl od roku 1926 generálním tajemníkem. Ve školním roce 1925/26 byl děkanem Vysoké školy inženýrského stavitelství. Při veškeré této činnosti neměl z ničeho osobní prospěch, hleděl vždy k tomu, aby bylo všem zřejmé, že technik je budovatelem nového a o tuto čest se svým jednáním a osobním vystoupením při každé příležitosti velice zasloužil. Proto se také účastnil 15. 11. 1939 pohřbu studenta lékařství Jana Oplčala, který byl při demonstracích proti okupantům 28. 10. 1939 postřelen a na zranění zemřel 11. 11. 1939. Byl na tomto pohřbu z celé techniky sám a již tehdy osvědčil svou občanskou statečnost, kterou po celou dobu okupace projevoval. Za tento svůj postoj, za který byl postižen snížením čekatelného na minimum, různým šikanováním od členů fašistické Vlajky i prohlídkami gestapa, byl vyznamenán po osvobození Československa ministerstvem vnitra v roce 1947.

Také se zasloužil o znovuotevření pražských vysokých škol, neboť již 9. 5. 1945 na základě pověření předsedy České národní rady prof. Pražáka zahájil činnost v tomto směru a za pomoci studentů, profesorů, docentů a asistentů byly již 1. 6. 1945 zahájeny opět přednášky. K tomu účelu se již během války tajně scházeli profesori i jiní vysokoškolští učitelé, připravovali personální obsazení jednotlivých ústavů, vysokých škol a fakult. Jen tak mohlo být zahájení výuky přerušené násilným uzavřením 17. 11. 1939 tak brzo uskutečněno. Jako nejzasloužilejší člen tehdejšího profesorského sboru se po zásluze stal i revolučním rektorem ČVUT, pro vážné onemocnění tyfem, kterým se nakazil od svých přátel navrátilivších se z terezínského pekla, se musel této vysoké a čestné funkce vzdát.

Také po druhé světové válce pokračoval prof. Kadeřávek ve své činnosti. V roce 1945 se stal kurátorem Matice České, organizoval společně s Jednotou čs. matematiků a fysiků (1946)

oslavou dvoustého výročí narození Gasparda Monge, projednal dar techniky universitě (1948) — zlatý řetěz rektora aj. Zvlášť významně se zasloužil o oslavu 150. výročí přeměny Stavovské inženýrské školy v Polytechniku (1956) a 250. výročí založení Stavovské školy (1957), jejíž pokračovatelkou je dnešní České vysoké učení technické v Praze.

Výčet zásluh prof. Kadeřávka nemůže být úplný, o některých jeho činnostech se dokonce ani příliš neví a jejich výsledky nejsou doloženy jinak než ústním podáním. Vše to bylo jistě zváženo, když k jeho sedmdesátinám mu byl propůjčen Řád republiky.

Také jeho odborná činnost, zahrnující 12 knih, 33 vědeckých článků z geometrie, 25 životopisných článků a jiných, byla oceněna udělením vědeckého titulu doktora věd (DrSc.). Je třeba připomenout, že již v roce 1923 byl prof. Kadeřávek zvolen řádným členem Královské české společnosti nauk.

Závěrem několik slov o prof. Kadeřávkovi jako učiteli, přednostovi ústavu, příteli a člověku.

Přednášel vždy bez použité písemné přípravy, obrázky doprovázející výklad kreslil s vynikajícím přehledem, takže byly velmi názorné a bylo z nich možno získat mnoho pro závěrečné opakování ke zkoušce. Je známo, že obvykle na počátku školního roku nestačil jedinec zaznamenat vše, takže se studenti spojovali do dvojic, z nichž jeden kreslil a druhý psal text, příp. diktované věty. Byli přitom vedeni snahou studovat již během školního roku, k čemuž je také nutil zavedený systém cvičení, takže na konci roku nebyla zkouška pro většinu z nich žádným problémem. Jako přednostu ústavu nedal nikdy nikomu znát, že je přednostou, vše vždy taktně zařídil tak, že příslušnou práci spojenou s vedením a řádným chodem ústavu si jeho asistenti sami mezi sebou rozdělili. Byl přítelem nejen všech svých spolupracovníků z řad profesorů a docentů, ale také všech svých asistentů, kteří dosud vidí v jeho přístupu velký vzor chování člověka k člověku. Tento způsob si prof. Kadeřávek zachoval po celou dobu svého aktivního působení, kdy v hojně míře předával své pracovní náměty všem mladším učitelským silám a neustal v něm ani po svém odchodu do důchodu 1. 10. 1955. Zemřel v Praze 9. února 1961 a urna s jeho popelem je uložena na vršovickém hřbitově.

Na prof. Kadeřávka vzpomínají dodnes s hlubokou úctou a vážností tisíce jeho bývalých žáků a mnoho jeho bývalých mladších spolupracovníků. Proto připomínáme všem těm, kteří jej nepoznali z vlastní zkušenosti, jeho život a práci.

ŽIVOTNÍ JUBILEUM PROFESORA VLASTIMILA PTÁKA

PAVLA VRBOVÁ, Praha

Profesor Vlastimil Pták se narodil 8. 11. 1925 v Praze. V letech 1945–1948 studoval matematiku a fyziku na přírodovědecké fakultě Karlovy univerzity a v r. 1949 mu byl udělen titul doktora přírodních věd. Již během studia pracoval jako asistent na Českém vysokém učení technickém v Praze. V letech 1949–1952 byl aspirantem, jeho školitelem byl akademik M. Katětov. Po skončení aspirantury nastoupil do Matematického ústavu ČSAV v Praze (tehdejšího Ústředního ústavu matematického), kde je od r. 1960 vedoucím oddělení funkcionální analýzy. V r. 1955 dosáhl hodnosti kandidáta a v r. 1963 doktora věd. V témže roce se rovněž habilitoval a v r. 1966 byl jmenován řádným profesorem pro obor matematika.